

LAKIVALIOKUNNAN MIETINTÖ 12/2000 vp

Hallituksen esitys laeiksi rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain 2 luvun sekä tutkintavankeudesta annetun lain 5 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys laiksi rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on lähettänyt lakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi seuraavat kaksi hallituksen esitystä, jotka valiokunta on päättänyt käsitellä toistensa yhteydessä:

— hallituksen esitys laeiksi rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain 2 luvun sekä tutkintavankeudesta annetun lain 5 §:n muuttamisesta (HE 171/2000 vp), joka on lähetetty valiokuntaan 7 päivänä marraskuuta 2000, ja

— hallituksen esitys laiksi rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta (HE 35/2000 vp), joka on lähetetty valiokuntaan 17 päivänä toukokuuta 2000.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- vankeinhoitojohtaja Kimmo Hakonen, hallitusneuvos Leena Kuusama ja lainsäädäntöneuvos Outi Suviranta, oikeusministeriö
- ylikomisario Risto Karhunen, sisäasiainministeriö
- vartiopäällikkö Aimo Koivisto, Helsingin keskusvankila
- laboratorionjohtaja Pirjo Lillsunde, Kansanterveyslaitos
- oikeustieteen tohtori, dosentti Jussi Pajuoja.

HALLITUKSEN ESITYKSET

Hallituksen esitys HE 171/2000 vp

Vankeinhoitolaitoksen päihdevalvontaan liittyy nykyisten nimenomaisten säännösten mukaan velvollisuus antaa virtsanäyte ja suorittaa puhalluskoe. Nyttemmin on kehitetty menetelmiä, jotka paljastavat päihdyttävän aineen käytön sylestä. Vankeinhoitolaitoksen päihdevalvonnan osalta velvollisuus antaa sylkinäyte on oikeudellisesti epäselvä. Rangaistusten täytäntöönpanosta annettuun lakiin ja tutkintavankeudesta annettuun lakiin ehdotetaan tehtäviksi tämän oikeu-

dellisen epäselvyyden poistavat, sylkinäytteen antamiseen velvoittavat muutokset.

Muutokset on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

Hallituksen esitys HE 35/2000 vp

Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi rangaistusten täytäntöönpanosta annettuun lakiin uuden perustuslain edellyttämä valtuussäännös mahdollisuudesta antaa valtioneuvoston asetuksella

tarkempia säännöksiä vankeusrangaistuksen ja sakkorangaistusten täytäntöönpanoon liittyvistä toimenpiteistä, vankeusrangaistuksen ja sakon muuntorangaistuksen täytäntöönpanon tarkemmasta sisällöstä sekä vankeinhoitolaitoksen organisaatiosta ja hallinnosta. Täydentäviä säännöksiä annettaisiin tarvittaessa oikeusministeriön asetuksella. Lisäksi lakiin lisättäisiin perustuslakiuudistuksen edellyttämät valtuussään-

nökset, jotka oikeuttaisivat säätämään tasavallan presidentin asetuksella vankeinhoiton ansiorististä sekä oikeusministeriön asetuksella vankeinhoitolaitoksen tunnusluvasta ja vankeinhoitolaitoksen virkapuvusta.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Hallituksen esitysten perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esityksiä tarpeellisina ja tarkoituksenmukaisina. Valiokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Sylkinäyte (HE 171/2000 vp)

Sylkinäytteen ottaminen. Vankien päihdetestit ovat keskeinen osa vankeinhoitolaitoksen päihdevalvontaa. Voimassa olevien säännösten mukaan vankien virtsatesteuksia voidaan suorittaa epäiltäessä päihtymystä, eräiden lupien ehtona sekä päihdeettömyyssitoumuksen perusteella, joka on päihdeettömille osastoille tai päihdeettömiin laitoksiin (avolaitoksiin) pääsyn edellytyksenä. Nyt ehdotetaan, että samoissa tilanteissa myös sylkitestaus tulisi mahdolliseksi.

Sylkitestauksen käyttöön ottaminen parantaa testattavien vankien asemaa. Sylkinäytteen antaminen on vähemmän intiimiä kuin virtsanäytteen antaminen eikä sillä puututa yhtä syvästi vangin henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ja yksityisyyteen. Sylkinäyte otetaan yleensä vanutikulla posken sisäpinnalta. Virtsanäyte annetaan näytteen manipuloinnin estämiseksi alastamana vartijan valvonnassa. Sylkinäytteen antamiseen ei liity sellaisia psyykkisiä tai muita terveydellisuontoisia vaikeuksia, joita joskus liittyy virtsanäytteen antamiseen.

Sylkitestauksen käyttöön ottaminen on viranomaisten ajankäytön kannalta tarkoituksenmu-

kaista. Sylkinäytteen antamista varten ei tarvitse rakentaa erityisiä näytteenottotiloja. Henkilöstöresurssien käyttöä tehostaa sekin, että sylkinäytteen voi ottaa myös vangin kanssa eri sukupuolta oleva henkilö, ja se, ettei henkilöstön aikaa kulu näytteen saannin odotteluun.

Sylkinäytteiden luotettavuus. Sylkipikatesterit eivät ainakaan vielä ole yhtä luotettavia kuin virtsatestit. Kaikkia päihdeaineita ei saada näkyviin sylkipikatesteissä, ja eräiden aineiden näkyvyysaika syljessä on lyhyempi kuin niiden näkyvyysaika virtsassa. Sylkitestien tuloksia ei siten voida sellaisinaan käyttää vangille negatiivisten päätösten perusteena. Positiivisten pikatestien osalta tarvitaan edelleenkin laboratoriossa tehtäviä varmistustutkimuksia, jotka usein tehdään virtsanäytteistä.

Sylkitestien kehittämisen edetessä menetelmällä havaittava päihdeainevalikoima todennäköisesti laajenee ja virheellisten negatiivisten tulosten osuus pienenee.

Testien kustannusvaikutukset. Vankeinhoitolaitoksen käyttämien virtsapikatestereiden hinta on yhden aineen testin osalta runsaat 10 markkaa/testi, neljän aineen testin osalta runsaat 40 markkaa/testi, viiden aineen testin osalta runsaat 50 markkaa/testi ja kuuden aineen testin osalta runsaat 60 markkaa/testi.

Virtsatestien varmistustutkimuksessa yhden aineen seulonta ja varmistus maksaa vankeinhoitolaitokselle runsaat 200 markkaa/testi, yhden aineryhmän seulonta ja varmistus vajaan 300

markkaa/testi, kolmen aineryhmän seulonta vaa-
jaat 400 markkaa/testi ja laaja seulonta vaa-
jaat 700 markkaa/testi.

Sylkitesterit ovat toistaiseksi olleet kokeilu-
käytössä, joten menetelmän lopullisia kustan-
nuksia ei vielä tiedetä. Kokeilun aikana testien
analysointiin tarvittavan laitteen hinta on ollut
14 000 markkaa ja sen lisäksi tulevan yhden ai-
neen testin hinta noin 30 markkaa/testi. On to-
dennäköistä, että menetelmän käytön lisääntyes-
sä laitteen ja yhden testin hinnat alenevat.

Jo näilläkin hinnoilla, kun otetaan huomioon
myös työvoimakustannukset, laitehankinta kuo-
leentuisi melko nopeasti ja sylkitestit tulisivat
halvemmiksi kuin virtsatestit.

Johtopäätökset. Valiokunnan mielestä on asian-
mukaista ottaa sylkitestit käyttöön mahdollisim-
man pian. Tämä ei sulje pois virtsatestin käyttä-
mistä silloin, kun sitä arvioidaan tarvittavan.
Säännösten kirjoitustapaan, jota on arvosteltu
sen vuoksi, etteivät säännökset ole menetelmä-
neutraaleja, on mahdollista palata, kun parhail-
laan valmisteilla oleva rangaistusten täytäntöön-
panosäännösten kokonaisuudistus tulee edus-
kunnan käsiteltäväksi.

Asetusvaltuussäännökset (HE 35/2000 vp)

Valiokunta ehdottaa hallituksen esitykseen
HE 35/2000 vp sisältyvän lakiehdotuksen hy-
väksymistä tässä yhteydessä, jotta rangaistusten
täytäntöönpanosta annettua lakia ei jouduta

muuttamaan kahdella erillisellä lailla, jotka mo-
lemmat on tarkoitettu tulemaan voimaan mah-
dollisimman nopeasti. Asetusvaltuussäännökset
sisältävä lakiehdotus on pujotettu hallituksen
esitykseen HE 171/2000 vp sisältyvän 1. lakieh-
dotuksen sisään ja lakiehdotusten johtolauseet
on yhdistetty.

Valiokunta ehdottaa, että 1 luvun 8 §:n sään-
nöksiä muutetaan seuraavasti:

— 1 momentin 1 kohdan sanontaa tarkenne-
taan siten, että sakkorangaistuksen sijasta käyte-
tään termiä "sakon muuntorangaistuksen", ja

— saman momentin 3 kohta poistetaan. Pe-
rustuslain 119 §:n 2 momentin mukaan vankein-
hoitolaitoksen organisaatiosta ja hallinnosta pi-
tää ensin säätää lailla, ennen kuin näistä asioista
voidaan valtioneuvoston asetuksella antaa tar-
kempia säännöksiä.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella lakivaliokunta kun-
nioittavasti ehdottaa,

*että hallituksen esitykseen HE 171/2000
vp sisältyvä 2. lakiehdotus hyväksytään
muuttamattomana ja*

*että hallituksen esitykseen HE 171/2000
vp sisältyvän 1. lakiehdotuksen ja halli-
tuksen esitykseen HE 35/2000 vp sisäl-
tyvän lakiehdotuksen pohjalta hyväksy-
tään 1. lakiehdotus seuraavasti:*

1.

Laki

rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain 1 ja 2 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rangaistusten täytäntöönpanosta 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun lain (39/1889)
1 luvun 8 § ja 2 luvun 3 d §:n 1 momentti, 9 b §:n 3 momentti ja 9 c §,
sellaisina kuin ne ovat 1 luvun 8 § ja 2 luvun 9 c § laissa 128/1995 sekä 2 luvun 3 d §:n 1 momentti
ja 9 b §:n 3 momentti laissa 364/1999, (poist.)

lisätään 1 lukuun uusi 8 a § seuraavasti:

1 luku

Yleiset säännökset

8 §

Tarkemmat säännökset

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä:

1) vankeusrangaistuksen ja *sakon muuntorangaistusten* täytäntöönpanoon liittyvistä toimenpiteistä; *sekä*

2) vangin sijoittamisesta, toiminnasta ja järjestyksestä rangaistuslaitoksessa, menettelystä tässä laissa tarkoitettujen pakkotoimenpiteiden käyttämisessä, vangin yhteyksistä rangaistuslaitoksen ulkopuolelle sekä muusta vankeusran-

gaistuksen ja sakon muuntorangaistuksen täytäntöönpanon sisällöstä (*poist.*)

(3 kohta *poist.*).

(2 mom. kuten HE:ssä 35/2000 vp)

8 a §

(Kuten HE 35/2000 vp)

2 luku

Yleisiä säännöksiä vankeusrangaistuksesta ja sakon muuntorangaistuksesta

3 d, 9 b ja 9 c §

(Kuten HE 171/2000 vp)

Voimaantulosäännös
(Kuten HE 171/2000 vp)

Helsingissä 28 päivänä marraskuuta 2000

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Henrik Lax /r
vpj. Matti Vähänäkki /sd
jäs. Sulo Aittoniemi /alk
Leena-Kaisa Harkimo /kok
Jyri Häkämies /kok
Erkki Kanerva /sd
Toimi Kankaanniemi /skl
Annika Lapintie /vas

Paula Lehtomäki /kesk
Kari Myllyniemi /kesk
Kirsi Ojansuu /vihr
Veijo Puhjo /vas
Tero Rönni /sd
Mauri Salo /kesk
Marja Tiura /kok
Lasse Virén /kok.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Kaisa Vuorisalo.